

Słownik Geograficzno-Historyczny Województwa Śląskiego
(Materiały z konferencji naukowej)

INSTYTUT BADAŃ REGIONALNYCH BIBLIOTEKI ŚLĄSKIEJ
W KATOWICACH

6 grudnia 2019 roku odbyła się konferencja naukowa poświęcona zagadnieniom związanym z tworzeniem archiwów cyfrowych, ze szczególnym uwzględnieniem zasobów kartograficznych. Pretekstem do zorganizowania konferencji była realizacja w latach 2017-2019 projektu finansowanego przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (program Kultura Cyfrowa) przez Instytut Badań Regionalnych Biblioteki Śląskiej.

Poniżej zamieszczono materiały z tej konferencji.

Aspekty historyczne uwzględniane przy realizacji Słownika Geograficzno-Historycznego Województwa Śląskiego

Województwo śląskie

Projekt terytorialnie obejmuje współczesne, utworzone w 1999 roku województwo śląskie. Nazwa odnosi się więc do współczesnego podziału administracyjnego Polski, a nie do historycznych granic krainy geograficzno-historycznej Górny Śląsk, istniejącej od średniowiecza.

Województwo śląskie terytorialnie odnosi się więc tylko częściowo do spójnej niegdyś pod względem geograficznym i historycznym krainy - Górny Śląsk (łac. *Silesia Superior*, czes. *HorníSlezsko*, niem. *Oberschlesien*), kształtującej się pierwotnie w oparciu o granice XIII-wiecznego Księstwa Opolsko-Raciborskiego. W okresie nowożytnym i najnowszym następowała szybka dezintegracja historycznych granic Górnego Śląska. Najpierw doszło do podziału całego Śląska na Śląsk pruski i austriacki, co spowodowało, że Górny Śląsk od XVIII wieku znalazł się po obydwu stronach tej nowej granicy państwowej. Kontynuacja tego procesu miała miejsce po I wojnie światowej, na skutek walki stoczonej przez Niemcy, Polskę i Czechosłowację w latach 1918-1921. Do Polski przyłączono wówczas wschodnie fragmenty pruskiej rejencji opolskiej i byłego austriackiego Śląska Cieszyńskiego.

Obszar który przypadł Polsce w 1920 roku (tzw. Śląsk Cieszyński) i w 1922 roku (wschodnia część tzw. Śląska pruskiego) został nazwany wówczas po raz pierwszy województwem śląskim. Nawiązano w ten sposób do historycznego określenia polskich jednostek administracyjnych – województw – które kształtowały się w Polsce już ok. XIV wieku w oparciu o dawne księstwa dzielnicowe, a potem jako nazwa administracyjna pozostały w użyciu aż do końca istnienia I Rzeczypospolitej, a nawet w XIX wieku w Królestwie Polskim.

Na Górnym Śląsku nazwa ta nie posiadała jednak żadnej wcześniejszej tradycji. Jej przyjęcie wynikało z woli narodu polskiego, który jako suweren, mocą decyzji Sejmu Ustawodawczego, ustalił w lipcu 1920 roku możliwość utworzenia, na wypadek pomyślnego rozstrzygnięcia plebiscytu na Górnym Śląsku, nowej autonomicznej jednostki administracyjnej w ramach Państwa Polskiego, którą nazwano województwem śląskim.

Wejście w życie tej decyzji nastąpiło rok później. Na mocy ustaleń konferencji pokojowej w Paryżu w 1919 roku, podczas której zwycięskie mocarstwa postanowiły, by decyzję o przynależności państwowej Górnego Śląska oddać w ręce jego mieszkańcom, w

oparciu o wyniki powszechnego głosowania oraz wolę wyrażoną w trakcie III powstania śląskiego doszło do podziału terenu plebiscytowego.

Województwo śląskie powstało więc zarówno decyzją Sejmu Ustawodawczego z 1920 roku, jak i było efektem rozstrzygnięć zwycięskich aliantów po I wojnie światowych, poszukujących drogi do trwałego zabezpieczenia pokoju w Europie. Z takimi nadziejami wkraczały też na teren wschodniego Górnego Śląska wojska polskie w 1922 roku.

Zapowiadając nadanie przysłemu województwu śląskiemu autonomii, Sejm Ustawodawczy RP dobrowolnie ograniczał suwerenność Państwa Polskiego na przyznanym sobie obszarze. Mocą uchwalonej ustawy o randze konstytucyjnej (był to tzw. statut organiczny obowiązujący przez całe 17 lat istnienia województwa śląskiego, nazywany niekiedy „konstytucją śląską”) stwarzano na obszarze tego województwa wyjątkowe w II Rzeczypospolitej rozwiązania administracyjne i polityczne.

Wolą państwa polskiego powołano do życia organy władzy występujące tylko na terenie województwa śląskiego. Symbolem autonomii stał się regionalny parlament – Sejm Śląski – o bardzo szerokich kompetencjach (w praktyce poza jego kontrolą znajdowała się tylko polityka zagraniczna, wojsko i polityka celna). Najważniejsza była samodzielność finansowa, dająca władzom śląskim olbrzymie, nieporównywalne z żadnym innym obszarem II Rzeczypospolitej uprawnienia, przede wszystkim tworzenia i dysponowania budżetem najbogatszego polskiego województwa. Urząd wojewody, mimo że podległy centralnej administracji państwowej, dawał większe uprawnienia wojewodom śląskim, niż innym tego typu urzędnikom (odróżniał go nawet tryb mianowania – jako jedyny nominowany był przez Prezydenta RP na wniosek rządu). Skorzystał z nich potrafił przede wszystkim Michał Grażyński, kierujący województwem przez prawie 13 lat jego historii.

Obszar przedwojennego województwa śląskiego wynosił 4216 km² (po włączeniu tzw. Zaolzia w 1938 r. powierzchnia ta zwiększyła się o dalsze 869 km²), co stanowiło zaledwie 1,1% całkowitego obszaru Państwa Polskiego, a województwo śląskie było najmniejszym spośród wszystkich województw II RP. Obejmowało pierwotnie powiaty ziemskie: katowicki, lubliniecki, tarnogórski, rudzki, rybnicki, świętochłowicki, pszczyński, bielski i cieszyński oraz powiaty miejskie: Katowice, Królewska Huta (Chorzów) i Bielsko (w 1938 r. przyłączono powiat czeskocieszyński i frysztacki oraz 3 gminy powiatu frydeckiego).

Pod względem liczby ludności województwo śląskie zamieszkiwało wg spisu powszechnego z 1931 roku 1,29 mln osób, co stanowiło 4,4% ogólnej liczny mieszkańców Polski (w 1938 roku liczba ta wzrosła do 1,43 mln, a po przyłączeniu tzw. Zaolzia o następne 250 tys. osób). Pod względem gęstości zaludnienia zajmowało ono pierwszą pozycję w

ówczesnej Polsce (gęstość zaludnienia w całej Polsce średnio wynosiła 83 osoby/1km², a w województwie śląskim 288 osób/1 km²).

Podobnie jak cała II RP, również województwo śląskie zamieszkiwały dość liczne mniejszości narodowe – przede wszystkim niemiecka. Według spisu powszechnego z 1931 roku, opartego na nieprecyzyjnym kryterium językowym, językiem niemieckim posługiwało się ponad 91 tys. mieszkańców (7%).

Wraz z zajęciem Górnego Śląska przez Niemcy we wrześniu 1939 roku (do Katowic Wehrmacht wkroczył 4 września) nastąpił kres istnienia województwa śląskiego. Okupowane zachodnie tereny Polski dekretem z 8 października 1939 roku wcielono do Rzeszy Niemieckiej. Do istniejącej już pruskiej Prowincji Śląskiej (*ProvinzSchlesien*) przyłączono złożoną z powiatów byłego województwa śląskiego nowoutworzoną rejencję katowicką (*RegierungsbezirkKattowitz*) oraz powiększoną m.in. o powiat lubliniecki rejencję opolską (*RegierungsbezirkOppeln*). W nowych jednostkach administracyjnych oprócz powiatów z byłego województwa śląskiego (w tym anektowanych kosztem Czechosłowacji powiatów frysztackiego i czeskocieszyńskiego) znalazły się także powiaty z byłego tzw. Królestwa Kongresowego (województwa kieleckiego) i Galicji (województwa krakowskiego). W dwa lata później z rejencji katowickiej i opolskiej utworzono odrębną Prowincję Górnośląską (*ProvinzOberschlesien*) z siedzibą jej władz w Katowicach. Stan taki przetrwał do stycznia 1945 roku, kiedy Górny Śląsk zajęły oddziały radzieckie (Katowice już 27 stycznia, ale Cieszyn dopiero 2 maja 1945 roku).

Prawie symboliczne jest to, że przez cały okres powojennego pięciolecia nie potrafiiono w Katowicach i w Warszawie jednoznacznie określić nazwy oficjalnej województwa śląskiego. Zapowiadano w 1945 roku powstanie województwa śląsko-dąbrowskiego, a więc nowej jednostki administracyjnej, z drugiej zaś strony powszechnie używano dawnej nazwy województwo śląskie. Wątpliwości co do tego, czy mamy do czynienia z kontynuacją, czy dyskontynuacją tradycji międzywojennej, nie występują już jednak w stosunku do ustroju województwa. Przedwojenna autonomia województwa śląskiego została zniesiona prawie natychmiast po wyzwoleniu, jeszcze w czasie trwania wojny - ustawą Krajowej Rady Narodowej z 6 maja 1945 roku. Nowe władze wskazywały w ten sposób jednoznacznie, że nie pozwolą na zachowanie odrębności tego regionu, której symbolem był statut organiczny, uchwalony suwerenną decyzją Sejmu RP w 1920 roku.

Zasadniczo zmieniły się również granice województwa śląskiego po zakończeniu II wojny światowej. Na zachodzie powiększyło się ono na mocy decyzji zwycięskich mocarstw o historyczny obszar byłego niemieckiego Górnego Śląska (rejencję opolską), co pozwalało

nowym władzom posługiwać się nośnym propagandowo argumentem o przewycięzeniu sztucznego podziału, będącego rezultatem plebiscytu z 1921 roku. Z kolei na wschodzie przyłączono obszar Zagłębia Dąbrowskiego, które już w czasie II wojny światowej do rejencji katowickiej wcielili Niemcy, a zaakceptowanie tego faktu w 1945 roku przez władze komunistyczne nastąpiło ze względów ideologicznych. Na południu w granicach nowego województwa nie znalazło się zajęte już w 1938 roku tzw. Zaolzie, które powróciło w granice państwa czechosłowackiego. W ten sposób nowa jednostka administracyjna tylko w niewielkim stopniu odpowiadała granicom województwa śląskiego sprzed 1939 roku. Powierzchnia nowego, powojennego województwa była prawie trzykrotnie większa niż przedwojennego, łącznie zajmowało ono 15 369 km² - aż 5% terytorium Polski.

Jeszcze bardziej zasadnicze zmiany dotyczyły struktury demograficznej. W nowym województwie na początku 1946 roku mieszkało 2,81 mln osób i mimo wysiedleń, dzięki repatriacji oraz procesom migracyjnym, liczba mieszkańców stale wzrastała, by w 1949 roku osiągnąć 3,21 mln osób. Już w 1922 roku uważano że obustronne migracje spowodowane plebiscytem (które nie przekroczyły wówczas 20% ludności) zmieniły zasadniczo stosunki demograficzne, zarówno na niemieckim, jak i na polskim Górnym Śląsku. Zmiany te były jednak nieporównywalne z tym, co stało się w latach 1945-1950 w województwie śląskim, kiedy doszło do olbrzymiego transferu ludności. Górny Śląsk pozbawiony został ludności niemieckiej, stając się obszarem zasiedlenia przez osadników zarówno z kresów wschodnich, jak i tzw. centralnej Polski.

Największa różnica w dziejach przedwojennego i powojennego województwa dotyczyła systemu władzy. Przedwojenne województwo powstało jako wyraz woli suwerennego narodu polskiego, wyrażonej w ustawie Sejmu Ustawodawczego RP z 15 lipca 1920 roku o statusie autonomicznym województwa śląskiego. Dawało to Sejmowi Śląskiemu i wojewodom śląskim niekwestionowaną legitymację prawną do sprawowania władzy. Województwo śląskie po zakończeniu II wojny światowej było częścią narzuconego Polsce systemu, opartego na ograniczeniu suwerenności na rzecz Związku Radzieckiego, czego symbolem było kierowanie miejscową administracją przez wojewodę Aleksandra Zawadzkiego, byłego przewodniczącego Centralnego Biura Komunistów Polskich w ZSRR. Filarem tej obcej władzy była więc nie wyrażona w wyborach wola narodu polskiego, ale stale rozbudowywany aparat represji, posługujący się aparatem terroru, naginaniem prawa do osiągnięcia celów politycznych, a przede wszystkim, poprzez likwidację demokracji, wprowadzającym mechanizm totalitarnego państwa dla zdławienia oporu własnego społeczeństwa.

Dalsze losy obszarów należących do województwa śląskiego związane były z kolejnymi reformami administracyjnymi w Polsce Ludowej. W latach 1950-1975 powstały dwa województwa: katowickie (9,5 tys. km²) i opolskie (9,4 tys. km²), które łącznie w 1965 roku zamieszkiwało 4,5 mln mieszkańców (katowickie 3,5 mln, opolskie – 1 mln). To pierwsze obejmowało 14 powiatów – z tego 2 z województwa dolnośląskiego (brzeski i namysłowski) i 12 z dawnego województwa śląskiego (głubczycki, grodkowski, kluczborski, kozielski, krapkowicki, niemodliński, nyski, oleski, opolski, prudnicki, raciborski i strzelecki oraz cztery miasta wydzielone: Opole, Brzeg, Nysa i Racibórz). Województwo katowickie składało się z 14 powiatów (będziński, bielsko-bialski, cieszyński, częstochowski, gliwicki, kłobucki, lubliniecki, myszkowski, pszczyński, rybnicki, tarnogórski, tyski, wodzisławski i zawierciański i 19 miast wydzielonych: Katowice, Będzin, Bielsko-Biała, Bytom, Chorzów, Cieszyn, Czeladź, Częstochowa, Dąbrowa Górnicza, Gliwice, Mysłowice, Ruda Śląska, Rybnik, Siemianowice Śląskie, Sosnowiec, Świętochłowice, Tychy, Zabrze i Zawiercie). Do województwa katowickiego przyłączono nie mieszczące się w historycznych granicach Górnego Śląska powiaty z byłego zaboru rosyjskiego: myszkowski, kłobucki i częstochowski.

Kolejna reforma administracyjna z 1975 roku doprowadziła do jeszcze większego rozdrobnienia. Utworzono wówczas aż 4 województwa, w skład których wchodziły części obszarów dawnego województwa śląskiego: bielskie (3,7 tys. km²) z 830 tys. mieszkańców, katowickie (6,7 tys. km²) z 3,7 mln mieszkańców, opolskie (8,5 tys. km²) z 975 tys. mieszkańców oraz województwo częstochowskie (6,2 tys. km²) z 770 tys. mieszkańców.

Odtworzenie województwa śląskiego pod dawną nazwą, ale w ponownie zmienionych granicach, było efektem przeprowadzonej w styczniu 1999 roku ostatniej reformy administracyjnej, której celem miało być stworzenie silnych regionów. Na obszarze dawnego województwa śląskiego, które odpowiadałoby historycznemu Górnemu Śląskowi, powstały w rzeczywistości dwa odrębne województwa: wspomniane śląskie, nawiązujące do tradycji przedwojennego śląskiego województwa autonomicznego i powojennego z lat 1945-1950, oraz województwo opolskie, które w przybliżeniu zajmuje obszar dawnej pruskiej rejencji opolskiej w granicach z 1922 roku.

Województwo śląskie składa się obecnie z 17 powiatów ziemskich (cieszyński, wodzisławski, będziński, bielski, żywiecki, tarnogórski, częstochowski, zawierciański, gliwicki, raciborski, pszczyński, mikołowski, kłobucki, lubliniecki, rybnicki, myszkowski, bieruńsko-lędziński) i 19 powiatów grodzkich (Bielsko-Biała, Bytom, Chorzów, Częstochowa, Dąbrowa Górnicza, Gliwice, Jastrzębie Zdrój, Jaworzno, Katowice,

Mysłowice, Piekary Śląskie, Ruda Śląska, Rybnik, Siemianowice Śląskie, Sosnowiec, Świętochłowice, Tychy, Zabrze, Żory).

Regiony historyczne w Geohist

Ponieważ projekt Geohist obejmuje cały XX wiek, to uwzględnia także nieistniejące już dzisiaj regiony historyczne. Wymagało to wykorzystania map historycznych (polskich, niemieckich, austriackich, rosyjskich), transliteracji (wiele z nich opisanych zostało w językach niemieckim i rosyjskim z wykorzystaniem specyficznych dla tych czasów odmiennych krojów czcionek i zapisów formalnych w opisach map) oraz tłumaczeń (dotyczyło to także materiału statystycznego).

W Geohist znajdziemy informacje dotyczące:

1910 rok: rejencji opolskiej w Królestwie Prus (Cesarstwie Niemieckim), Śląska Austriackiego i Galicji w Cesarstwie Austriackim (AustroWęgry), Gubernii Piotrkowskiej i Guberni Kieleckiej w Cesarstwie Rosyjskim;

1930 rok: województwa: śląskie, kieleckie, krakowskie w II RP, rejencja opolska w Prusach (Rzesza Niemiecka);

1946 rok: województwo śląskie (śląsko-dąbrowskie) w RP;

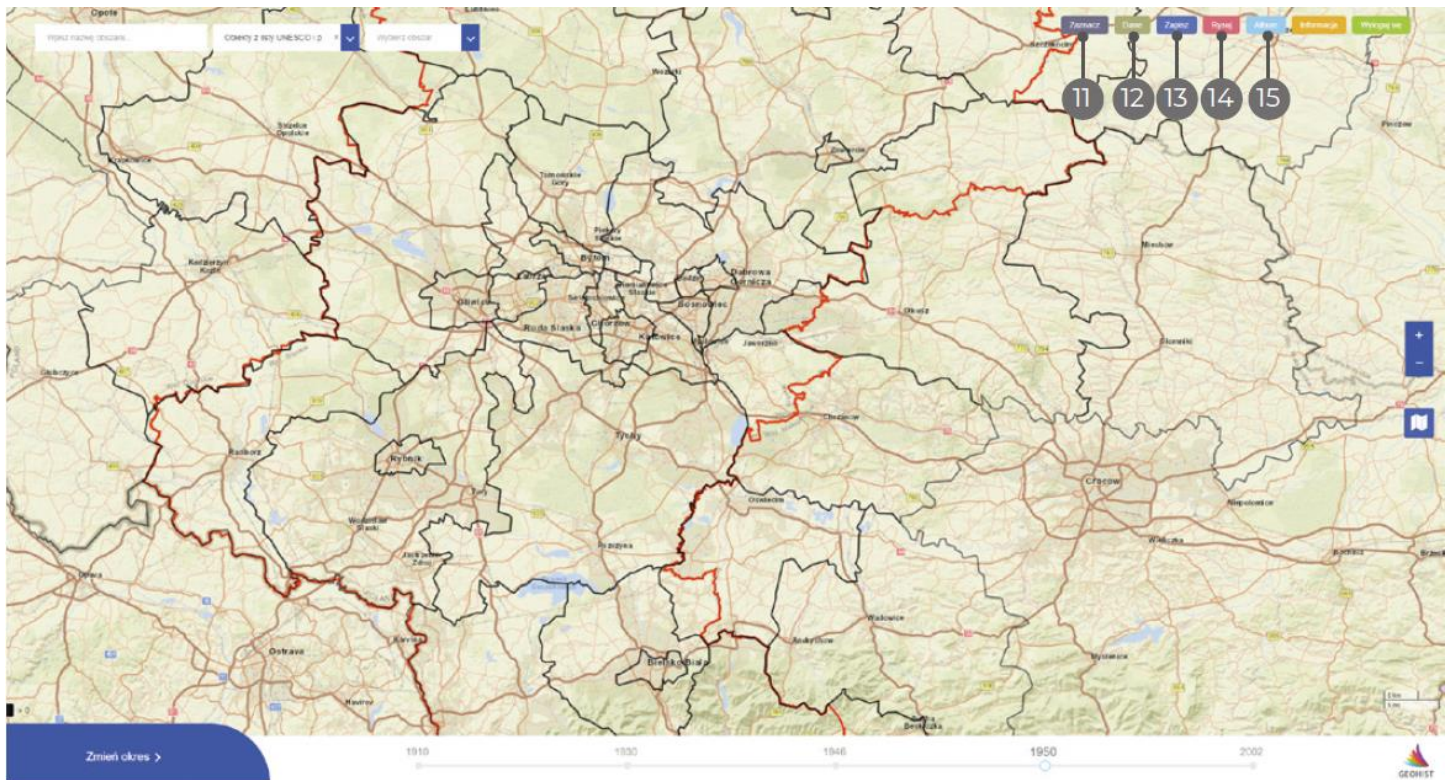
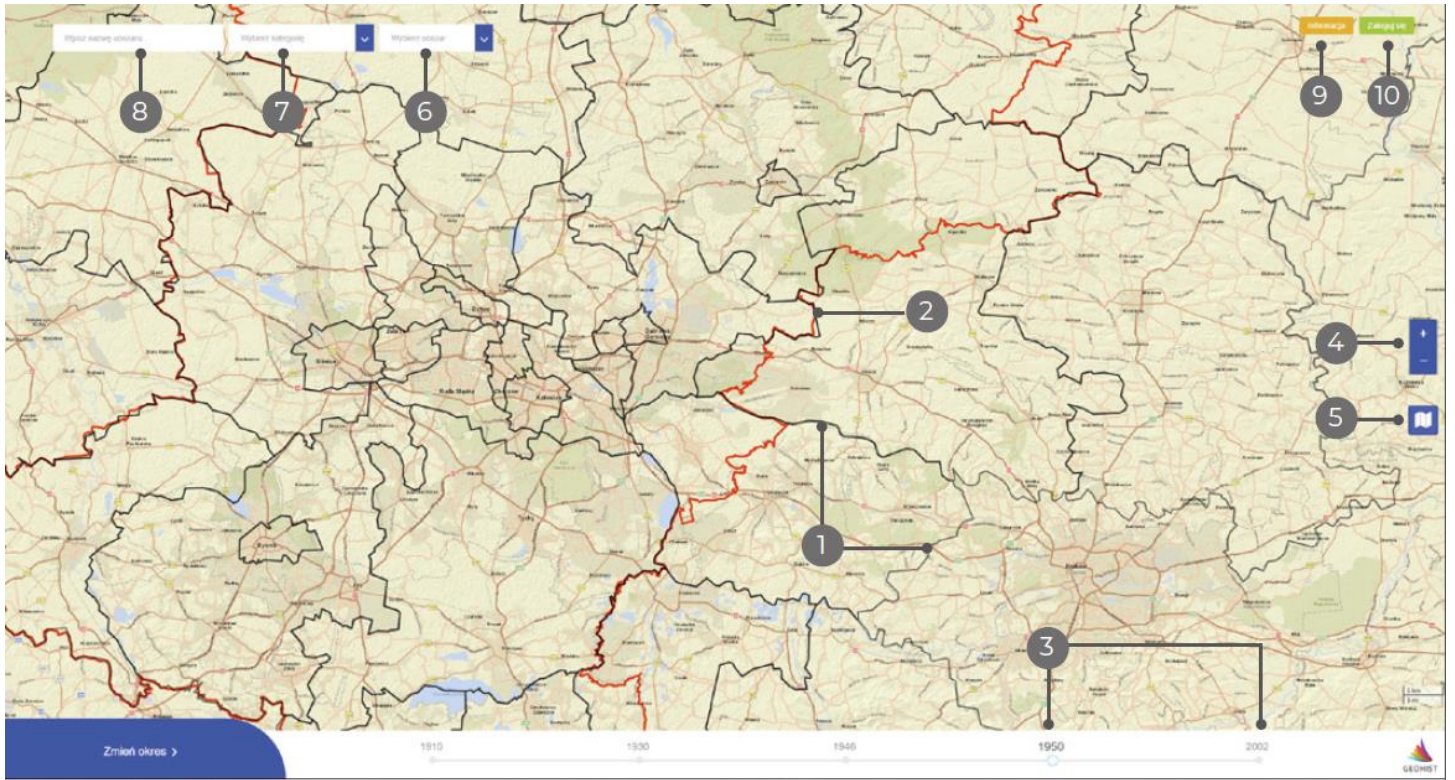
1950 rok: województwa opolskie, katowickie i krakowskie w Polsce Ludowej;

2002 rok: województwo śląskie w III RP.

Ryszard Kaczmarek

Portal GEOHIST - funkcjonalność

1. Poligony przedstawiają historyczne siatki administracyjne
2. Granica województwa śląskiego w 2018 roku została zaznaczona na czerwono
3. Pasek czasu (pozwala zmieniać historyczne granice administracyjne)
4. Przybliżanie/oddalanie mapy
5. Zmiana podkładu mapy (do wyboru trzy podkłady)
6. Zmiana poziomu administracyjnego (pozwala przełączać się między gminami, powiatami, województwami)
7. Kategorie danych statystycznych (pozwala wybrać interesujące nas dane statystyczne do wyświetlenia)
8. Wyszukiwarka gmin i powiatów
9. Informacje o projekcie i ochronie danych osobowych
10. Panel logowania i rejestracji (pozwala utworzyć konto i zalogować się do portalu) Po zalogowaniu pojawiają się dodatkowe opcje:
11. Zaznacz (pozwala wyświetlać dane dla wybranych obszarów)
12. Dane (dostęp do danych statystycznych z bazy w formie pdfa lub edytowalnej tabeli)
13. Zapisz (zapisuje rysunek w albumie)
14. Rysowanie (otwiera dostęp do panelu rysowania)
 - linia
 - obszar
 - prostokąt
 - edytuj warstwy
 - usuń warstwy
 - panel zmiany koloru
15. Album (dostęp do zapisanych rysunków)

Michał Garbacz

Zbiory specjalne Biblioteki Śląskiej w Katowicach i sposoby ich wykorzystania w projekcie GEOHIST

Ważną funkcją Śląskiego Słownika Geograficzno-Historycznego GEOHIST jest ułatwienie dostępu do zasobów cyfrowych zdigitalizowanych w Śląskiej Bibliotece Cyfrowej. Zwłaszcza unikatowe zbiory specjalne stają się dzięki projektowi lepiej wyszukiwalne, a powiązanie z odpowiednimi miejscowościami i powiatami pozwala zainteresowanym dotrzeć do często nieznanych i mało wykorzystywanych źródeł historycznych. Portal GEOHIST odsyła zarówno do wcześniej zdigitalizowanych zbiorów specjalnych, jak i do zasobu celowo wybranego na potrzeby projektu. Z kolekcji Biblioteki Śląskiej wyselekcjonowano ciekawe rękopisy, archiwalne fotografie i pocztówki oraz jednostki kartograficzne (plany, mapy i atlasy). Wybrano 531 unikatowych materiałów (od XVIII wieku do 1945 roku), z których wykonano 25 520 skanów.

Największy objętościowo i na pewno najciekawszy jest zbiór rękopisów. Do projektu włączono 213 jednostek (blisko 25 tysięcy skanów), które można podzielić na kilka grup. W pierwszej znalazły się najstarsze dokumenty dotyczące śląskich miejscowości (księgi metrykalne, parafialne, rachunkowe) w większości pochodzące z cennej kolekcji rodziny Szembeków z Poręby. Druga grupa to pięć tomów dokumentów Komory Cieszyńskiej (z lat 1841-1852), które uzupełniły archiwum tej instytucji opublikowane już wcześniej w ŚBC przez Książnicę Cieszyńską. Natomiast ze zbiorów dwudziestowiecznych wybrano przede wszystkim opracowania historyczne oraz wypisy źródłowe z obszernych, rękopiśmiennych spuścizn śląskich regionalistów działających na przełomie XIX i XX wieku: księdza Jana Kudery, Feliksa Musialika i Franciszka Goduli. Z rękopisów Kudery opublikowano w ramach projektu GEOHIST tylko cztery jednostki opisujące kościoły parafialne w Tychach i Starym Bieruniu oraz dzieje Dąbrówki Małej i Mysłowic. Inne prace Kudery (zwłaszcza materiały biograficzne) udostępniono w ŚBC już poza projektem (ponad 60 biografii Ślązaków). Z kolei spuścizna Feliksa Musialika i Franciszka Goduli to ogromny zespół materiałów historycznych zbieranych od końca XIX wieku aż do lat 40. XX stulecia. Badacze współpracowali ze sobą, łączyły ich więzy rodzinne, a przede wszystkim pasja poznawania i dokumentowania dziejów Górnego Śląska. Ogromny zbiór, który trafił do Biblioteki Śląskiej po śmierci Franciszka Goduli, złożony jest z opracowań, wypisów oraz licznych wycinków prasowych. Na potrzeby projektu wybrano najbardziej zwarte i kompletne jednostki z tej spuścizny. Udostępniono przede wszystkim szereg szczegółowych opracowań zebranych pod wspólnymi tytułami:

Historia miast górnośląskich Musialika oraz *Kościóły i klasztory na Górnym Śląsku* Goduli. Zdigitalizowano także bogaty zespół wypisów źródłowych ułożonych w większe całości tematyczne, jak *Notatki bibliograficzne do historii Śląska* Goduli, lub chronologiczne, jak kalendarz do historii Śląska od czasów najdawniejszych do lat 40. XX wieku. Wreszcie ostatni zbiór rękopiśmienny, zdigitalizowany w ramach projektu, to prace pisane przez studentów niemieckiej szkoły pedagogicznej w Bytomiu w latach 30. i 40. XX wieku. Wybrano 133 jednostki, które mają zwykle formę maszynopisów, czasami wzbogacone są rysunkami, mapami, wykresami, wklejonymi fotografiami i pocztówkami. Tematyka prac jest bardzo różnorodna. Słuchacze bytomskiej szkoły opisywali dzieje miejscowości Górnego i Dolnego Śląska, gospodarkę regionu, warunki przyrodnicze i geologiczne, zwyczaje i zajęcia mieszkańców, zbierali legendy, pieśni, a także relacjonowali praktyki w szkołach śląskich.

Ze zbiorów ikonograficznych wybrano do projektu najwięcej, bo aż 221 jednostek, choć wykonano z nich tylko ponad 300 skanów. Sto zdigitalizowanych pocztówek uzupełniło bogatą już kolekcję widoków Śląska i Zagłębia Dąbrowskiego opublikowanych wcześniej w Śląskiej Bibliotece Cyfrowej. Z projektu GEOHIST dodano do niej archiwalne pocztówki m.in. z Katowic, Bytomia, Piekar Śląskich, Goczałkowic, Cieszyna, Wisły i Goleszowa, a także (wydany w dwudziestoleciu międzywojennym) albumik dziesięciu pocztówek pod wspólnym tytułem: *Pamiątka z Gorzyc Śląskich. Uzdrowisko dla Dzieci miasta Katowic*. Zapewne ciekawsze od pocztówek, a przede wszystkim bardziej unikatowe są udostępnione w ramach projektu fotografie. Najstarszym zdigitalizowanym obiektem jest cenny, dziewiętnastowieczny album krajobrazów górnośląskich. Zebrano w nim 26 fotografii w kolorze sepia wykonanych w 1892 roku na papierze srebrowo-żelatynowym. Autor uwiecznił widoki Gliwic, Zabrze, Toszka i okolic, fotografował budowle i krajobrazy (m.in. ratusz w Gliwicach, dworzec kolejowy w Łabędach, pałac w Sławięcicach, park w Rudach), a także portretował mieszkańców Górnego Śląska. Kolejne albumy oraz luźne fotografie, zdigitalizowane specjalnie do projektu, pochodzą już z dwudziestolecia międzywojennego. Wybrano interesujący zestaw 14 zdjęć sadów oraz alei osiedla-ogrodu Katowic-Giszowca (1932-1936), unikatowy album kolonii Huty Donnersmarcka w Zabrzu (40 fotografii z 1938 roku) oraz zdjęcia Maxa Steckla przedstawiające 21 ujęć biedermeierów w Katowicach-Welnowcu (1937).

Ostatnim rodzajem zbiorów specjalnych, jaki wybrano do projektu, jest kartografia. Łącznie zdigitalizowano blisko 400 obiektów, z czego 97 pochodzi z zasobów Biblioteki Śląskiej, a reszta z kolekcji Archiwum Państwowego w Katowicach. Wybrano przede wszystkim mapy administracyjne i topograficzne oraz mapy komunikacyjne, np. sieci

kolejowej na Górnym Śląsku w 1908 roku (podzielonej na 12 węzłów komunikacyjnych) oraz sieci kolejowej polskiego Górnego Śląska i Zagłębia Dąbrowskiego z 1923 roku. W projekcie znalazły się również mapy gospodarcze, np. *Mapa polskiego zagłębia węglowego z okolicami* (ok. 1922), a także mapy geologiczne (np. 12 sekcji *Geologie von Oberschlesien* z 1870 roku). Udostępniono również kilka planów miast z początku XX wieku (Bytomia, Bielska i Białej, Królewskiej Huty i Zabrze).

Z wybranych zbiorów specjalnych część trzeba było poddać konserwacji zachowawczej, wytypowano do niej głównie rękopisy i mapy, które podklejano i prasowano przed przekazaniem do skanowania. Sporo wyselekcjonowanych materiałów wymagało dodatkowego opracowania, a wszystkie (skatalogowane dotąd tradycyjnie) wprowadzono do katalogu elektronicznego OPAC. Ostatnim etapem prac trzech pracowników Działu Zbiorów Specjalnych (biorących udział w projekcie GEOHIST) było publikowanie wszystkich rękopisów, map, fotografii i pocztówek w Śląskiej Bibliotece Cyfrowej. Wykonano szczegółowe opisy w formacie Dublin Core, przydzielono publikacje do odpowiednich kolekcji oraz wprowadzono linkowanie do katalogu elektronicznego Biblioteki Śląskiej.

KSIĘGI METRYKALNE I PARAFIALNE

Siewierz, Chruszczobród, Włodowice

KRONIKI

Kronika bytomsko-sjemianowickiej linii rodu Henckel von Donnersmarck

Kronika ewangelickiej szkoły w Hajdukach Górnych (1885-1943)

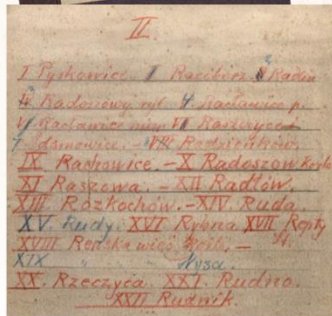
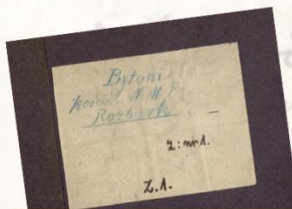
Kronika Gliwic, legalizowana kopia z 1838 roku

Dziennik wydarzeń Państwowego Gimnazjum Klasycznego w Chorzowie (1909-1923)

OPRACOWANIA HISTORYCZNE

Prace Feliksa Musialika, *Historia miast i parafii górnośląskich*

Plan Raciborza.

FOTOGRAFIE

Album zdjęć Maxa Steckela przedstawiający biedaszyby w Katowicach-Wielowcu (1937)

MAPY ADMINSTRACYJNE I TOPOGRAFICZNE

Barbara Maresz

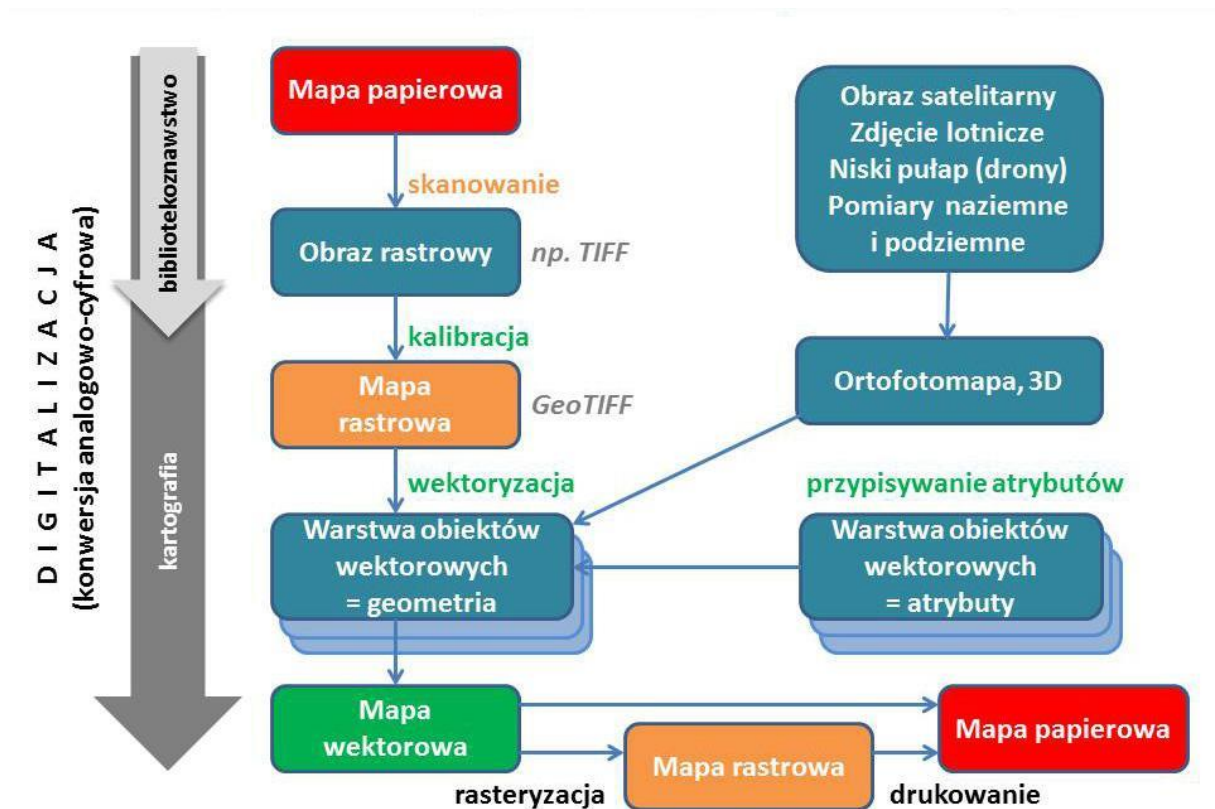
Digitalizacja historycznych jednostek administracyjnych

Projekt „Śląski Słownik Geograficzno-Historyczny GEOHIST”: digitalizacja i poszerzanie dostępu do dokumentów.

SPRAWOZDANIE Z WYKONANIA ZADANIA PT. „DIGITALIZACJA HISTORYCZNYCH JEDNOSTEK ADMINISTRACYJNYCH”

WPROWADZENIE

Pojęcie digitalizacji w rozumieniu bibliotekarskim i kartograficznym są bardzo zbliżone, ale charakteryzuje je inny zakres prac (Ryc.1). Digitalizacja (ucyfrowienie) w rozumieniu bibliotekarskim to wprowadzenie do pamięci komputera tradycyjnych, drukowanych lub rękopiśmiennych materiałów bibliotecznych albo archiwalnych w postaci danych cyfrowych metodą skanowania (wg *Podręcznika digitalizatora, NAC*). Możliwe jest także wykonywanie odwzorowania cyfrowych obiektów przestrzennych (muzealne obiekty trójwymiarowe, zabytki architektoniczne i archeologiczne). Digitalizacja w rozumieniu kartograficznym (zwana również cyfryzacją) to konwersja danych z postaci analogowej na cyfrową, zwłaszcza dokumentów graficznych, w tym map (wg *Internetowego Leksykonu Geomatycznego*).

Ryc. 1. Pozyskiwanie danych cyfrowych w bibliotekoznawstwie i kartografii.

Głównym celem pracy była kalibracja obrazów rastrowych i wektoryzacja historycznych jednostek podziału administracyjnego (terytorialnego) w granicach obecnego województwa śląskiego (patrz Ryc. 1). Pozyskane dane przestrzenne (geometria) i opisowe (atrybuty) zostały następnie umieszczone na warstwach obszarowych (gmina, powiat, województwo, prowincja, państwo i federacja) i zaimportowane do interaktywnej aplikacji mapowej – geoportalu GEOHIST (<http://geohist.ibrbs.pl/>). Aplikacja wykorzystuje w/w dane do wizualizacji map administracyjnych (pasek czasu) oraz umożliwia prezentację danych statystycznych (demografia, społeczeństwo, gospodarka, kultura) z okresów 1910, 1930, 1946, 1950 i 2002.

METODY I MATERIAŁY

W czasie realizacji zadania autor wykonał następujące czynności: 1/ Ustalenie i weryfikacja zakresu prac, 2/ Pozyskanie i przetworzenie danych cyfrowych (2002 rok), 3/ Pozyskanie i weryfikacja map rastrowych, 4/ Kalibracja map rastrowych, 5/ Wektoryzacja map rastrowych – geometria obiektów, 6/ Wektoryzacja map rastrowych – atrybuty obiektów, 7/ Weryfikacja cyfrowych baz danych, 8/ Przygotowanie danych przestrzennych do geoportalu, 9/ Weryfikacja danych załadowanych do geoportalu. Zadania 1, 3, 7 i 9 zrealizowano z udziałem innych uczestników projektu, a zadania 2, 4-6 i 8 autor wykonał samodzielnie z wykorzystaniem oprogramowania typu GIS.

Dane o historycznych jednostkach podziału administracyjnego (1910, 1930, 1946, 1950) pozyskano głównie ze skanów map dostarczonych przez Archiwum Państwowe (AP) w Katowicach. Autor wraz z pracownikami Instytutu Badań Regionalnych (IBR) i AP dokonał przeglądu map rastrowych. Ich zakres treści, skala, sposób i forma prezentacji oraz funkcje były bardzo zróżnicowane i nie zawsze zawierały informacje o granicach administracyjnych gmin i powiatów, zwłaszcza na terenach położonych na granicy obecnego województwa śląskiego. Szczególnie trudno było pozyskać odpowiednie materiały kartograficzne w skali 1:100 000 dla okresów 1950, 1930 i 1910 (patrz Tabela 1). Wszystko to sprawiło, że w trakcie realizacji projektu zebrano i przeanalizowano znacznie większą ilość materiałów kartograficznych i graficznych niż łączna ilość skalibrowanych obrazów rastrowych (107 sztuk).

Tabela 1. Skala i ilość skalibrowanych map rastrowych

Skala map	1910	1930	1946	1950	2002
1 : 100 000	1	44	28	18	dane cyfrowe
1 : 200 000	-	1	-	-	
1 : 300 000	2	5	-	3	
Inne (w tym ryc.)	2	3	-	-	
RAZEM	5	53	28	21	

Kalibracja to nic innego jak nadawanie odniesienia przestrzennego dla rastrow. Możemy również spotkać się z takimi określeniami jak georeferencja bądź georektyfikacja (ang. *Georeferencing*). W porównaniu do kalibracji map obecnie powstających, kalibracja starych map jest znacznie bardziej skomplikowana i uzależniona jest od tego, czy dana mapa była wykonana w oparciu o geodezyjną ośnowę pomiarową. Kalibrację map historycznych nie opartych na osnowie geodezyjnej lub nieopisanym układzie odniesienia wykonano metodą wg sytuacji przy pomocy punktów kontrolnych (kościół, mosty, skrzyżowania dróg, zbiegi rzek i potoków), a opartych na osnowie geodezyjnej metodą według naroży mapy i punktów przecięcia się siatki mapy. Mapy skalibrowane, wpasowane w współczesny układ współrzędnych (PUWG 1992 = EPSG 2180), stanowiły podkład dla wektoryzacji, czyli zapisu geometrii obiektów (jednostek administracyjnych) w modelu wektorowym.

Wektoryzacja to proces zamiany danych rastrowych na dane wektorowe, co można nazwać także cyfrowaniem wektorowym lub digitalizacją wektorową. Polega na wprowadzaniu współrzędnych (x,y) dla obiektów (punkt, linia, poligon) poprzez wskazanie punktów charakterystycznych. Ze względu na różną treść i jakość pozyskanych map i obrazów rastrowych oraz fakt, że granice jednostek administracyjnych to zazwyczaj linie przerywane z licznymi odstępami umieszczane na przemian po obu stronach różnych szczegółów sytuacyjnych (np. drogi, rzeki), zastosowano czasochłonną metodę digitalizacji ręcznej na ekranie monitora, w powiększeniu 500% w stosunku do skali mapy. Dla okresów 1930 i 1910 proces pozyskiwania geometrii obiektów przebiegał wieloetapowo. Najpierw z map w skali 1:100 000 pozyskano granice jednostek wyższego rzędu (województw i niektórych powiatów), a następnie z map w skalach mniejszych granice brakujących powiatów oraz gmin i gutsbezirków (obszarów dworskich - patrz Tabela 1). Zgodnie z

założeń projektu, dla okresów 1950, 1946, 1930 i 1910, zwektoryzowano także jednostki administracyjne położone na granicy województwa śląskiego lub przylegające do granicy z 2002 roku (patrz geoportal GEOHIST).

Mapa cyfrowa przechowuje nie tylko umiejscowienie i kształt geometryczny obiektów geograficznych, ale także informacje opisujące te obiekty. Dlatego w trakcie wektoryzacji obiektom przypisano atrybuty opisowe, czyli nazwę własną gminy lub gutsbezirku oraz przynależność do jednostek administracyjnych wyższego rzędu. Atrybuty te zapisywano w tabelach, gdzie 1 wiersz opisuje 1 obiekt, a w kolumnach przechowywane są cechy danego obiektu – informacje jakościowe.

Końcowym efektem digitalizacji są 4 warstwy wektorowe, czyli 4 mapy cyfrowe o zróżnicowanej dokładności współrzędnych wraz z danymi opisowymi w tabelach baz danych. Dane przestrzenne pozyskiwano z materiałów kartograficznych wydanych w zróżnicowanym przedziale czasowym, w miarę bliskim opracowania danych statystycznym z lat 1910, 1930, 1946 i 1950. To wszystko sprawiło, że bazy danych przestrzennych i statystycznych się różniły, szczególnie w zakresie ilości i pisowni nazw gmin. Dlatego dokonano kontroli danych opisowych i edycji warstw wektorowych, dostosowując je dopodziału administracyjnego występującego w danych statystycznych. Tak zweryfikowane dane wektorowe sprawdzono również pod względem topologicznym (przecięcia linii, przeciąganie wierzchołków).

WYNIKI

Zweryfikowane warstwy wektorowe (1910, 1930, 1946 i 1950) i pozyskane dane cyfrowe dla roku 2002 przygotowano do geoportal GEOHIST. Wykonano kopię warstw, łącząc gminy w powiaty, powiaty w województwa, itd. Powstało 21 nowych plików, warstw wektorowych z 1 atrybutem np. gmina, powiat, województwo, itd. (Tabela 2). Najwięcej obiektów (1501) występuje w plikach opracowanych dla roku 1910, a najmniej (204) w warstwach utworzonych dla roku 2002. Trzeba jednak podkreślić, że ostatnie mapy prezentują podział administracyjny tylko wewnątrz granicy województwa śląskiego. Po załadowaniu danych do aplikacji GEOHIST okazało się, że w bazach danych występują duplikaty nazw gmin w ilości od 2 do 4. Kolidowało to ze strukturą aplikacji, dlatego w tabelach zmieniono opis duplikatów z np. Bobrowniki na Bobrowniki (pow. będziński).

Tabela 2. Ilość jednostek administracyjnych

Atrybuty	1910	1930	1946	1950	2002
Gmina / Gmina + Gutsbezirk*	1436*	748*	320	336	167
Powiat / ...	44	44	33	40	36
Województwo / ...	12	9	4	5	1
Prowincja / ...	4	2	-	-	-
Państwo	3	3	-	1	
Federacja	2	-	-	-	-
RAZEM	1501	806	357	382	204

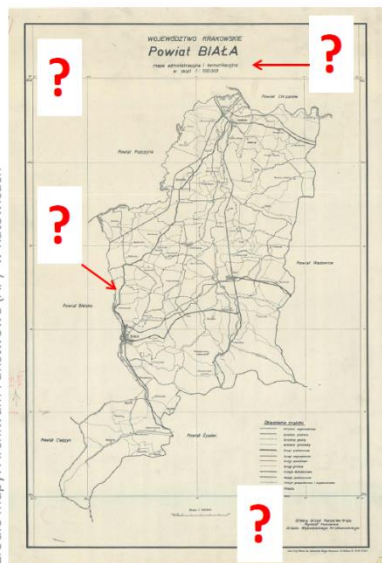
PODSUMOWANIE

Podział administracyjny z lat 1910, 1930, 1946 i 1950 opracowano na podstawie skanowania i digitalizacji materiałów kartograficznych i graficznych w różnych skalach i z różnych lat, dlatego dane przestrzenne (mapy administracyjne) mają charakter wtórny i orientacyjny.

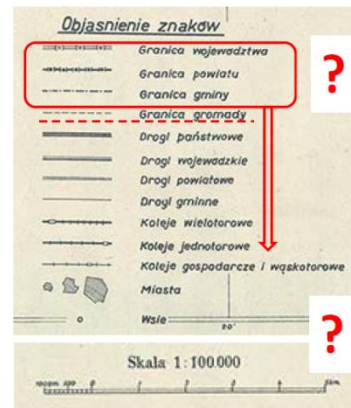
W geoportalu GEOHIST granice administracyjne (poligony) są dodatkowo uproszczone przez eliminację niektórych wierzchołków wieloboku, co znacząco obniża rozmiar plików. Usprawnia to proces wczytywania danych przestrzennych, ale wpływa negatywnie na zachowanie zasad topologii. Dlatego zmniejszenie liczby werteksów w poligonach powinno się wykonywać w dedykowanym oprogramowaniu np. typu GIS.

Pozyskanie i weryfikacja map rastrowych

Źródło mapy: Archiwum Państwowe (AP) w Katowicach

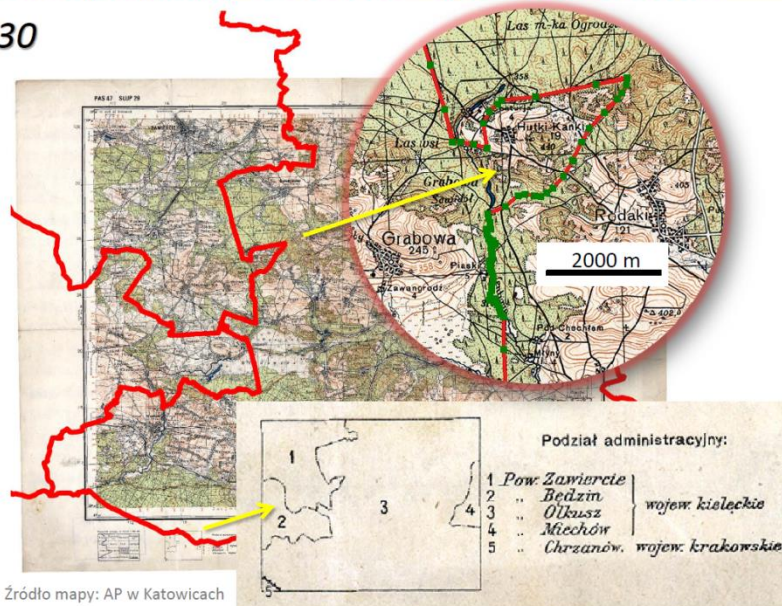
1946
19.. - 19..

Problemy: zakres treści, skala, sposób i forma prezentacji, funkcje, ...

Wektoryzacja map rastrowych – geometria obiektów

1930

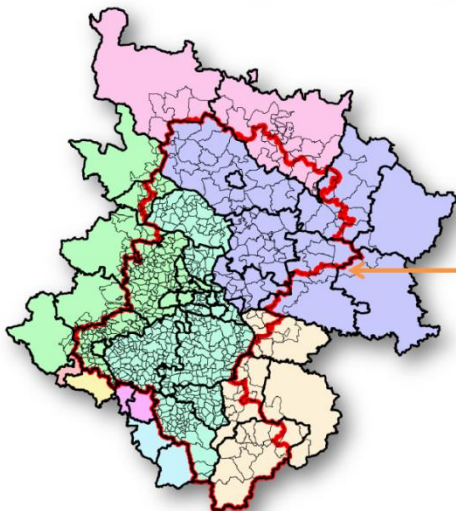

Źródło mapy: AP w Katowicach

Wektoryzacja map rastrowych – atrybuty obiektów

1930

Przypisywanie poligonom atrybutów

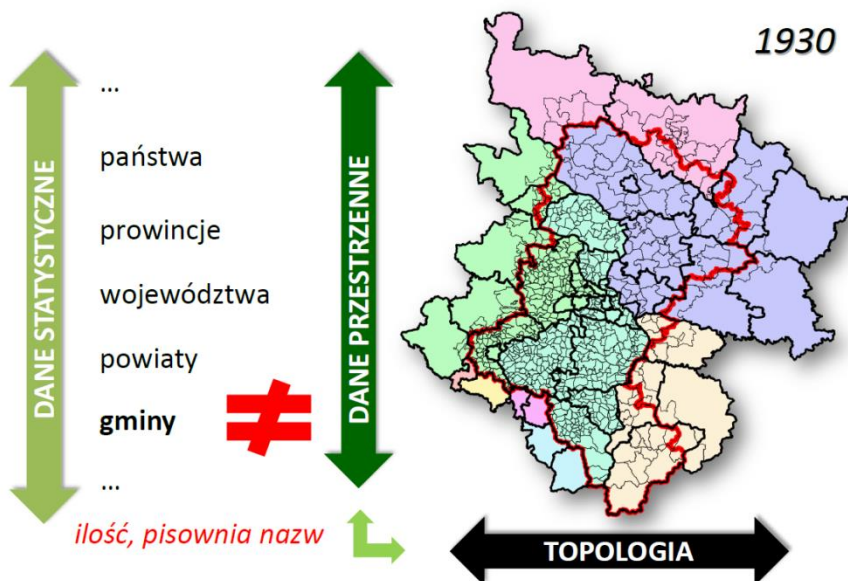

Identify	
Identify from:	<Top-most layer>
<ul style="list-style-type: none"> 1930_gminy_finCopy <ul style="list-style-type: none"> kieleckie 	
Location:	562 159,522 285 402,709 Meters
Field	Value
FID	79
Shape	Polygon
gmina	Tczyca
powiat	powiat miechowski
woj	kieleckie
...	...
...	...
...	...
Identified 1 feature	

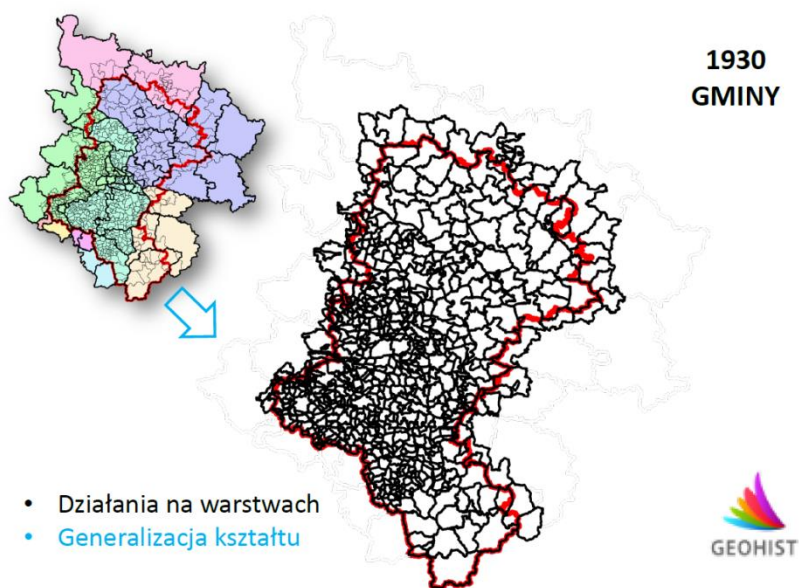
Dane przestrzenne (geometria poligonów)

Dane opisowe (atrybuty poligonów)

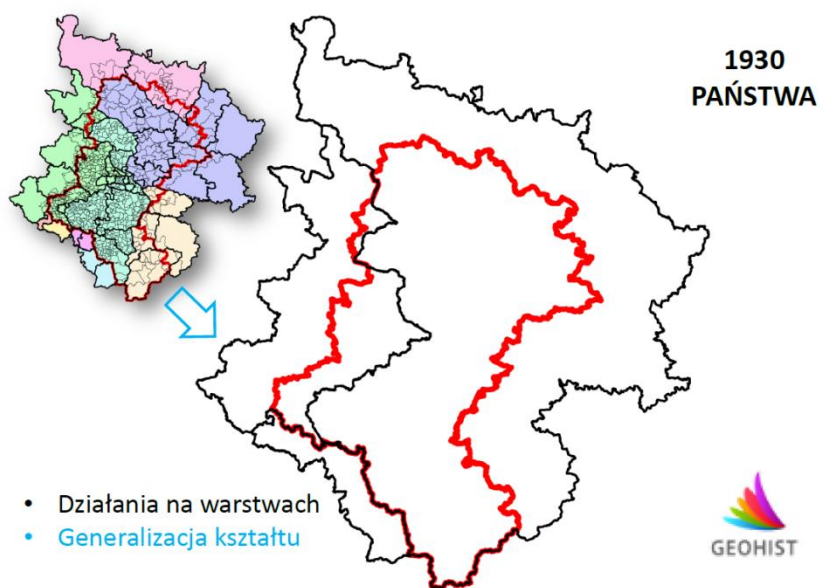
Weryfikacja cyfrowych baz danych

Przygotowanie danych przestrzennych do geoportalu

Przygotowanie danych przestrzennych do geoportalu

Ryszard Chybiorz*

* Uniwersytet Śląski w Katowicach, Wydział Nauk Przyrodniczych, Instytut Nauk o Ziemi, 41-200 Sosnowiec, ul. Będzińska 6

Śląska Biblioteka Cyfrowa(ŚBC) i GEOHIST

Celem utworzenia Śląskiej Biblioteki Cyfrowej była między innymi prezentacja w Internecie kulturowego dziedzictwa Śląska w jego historycznej i współczesnej różnorodności, publikowanie naukowego dorobku regionu oraz wspieranie działalności dydaktycznej i edukacyjnej. Cel ten realizowany jest głównie przez publikację cyfrowych kopii dokumentów będących w dyspozycji jej współuczestników oraz uczestnictwo ŚBC w licznych projektach digitalnych i edukacyjnych.

Na zasób cyfrowy ŚBC składają się publikacje ponad sześćdziesięciu instytucji z województwa śląskiego i spoza niego. Uczestnicy oprócz własnych publikują także zasoby pozyskane od osób prywatnych oraz instytucji i stowarzyszeń, które z różnych względów same nie mogą przystąpić do ŚBC. W ŚBC można znaleźć wszelkie typy dokumentów: książki, czasopisma, artykuły, doktoraty, habilitacje, kartografię, ikonografię, rękopisy, starodruki, muzykalia, filmy, dokumenty życia społecznego, dokumenty drugiego obiegu. Pod względem prawa autorskiego przeważają dokumenty z domeny publicznej, ale jest też sporo publikowanych na licencjach.

Zasoby ŚBC można przeglądać wpisując w pole wyszukiwarki wybrane kryterium lub przeglądając utworzone kolekcje. Mamy do dyspozycji dwa ich typy: tematyczne (wg treści) i instytucjonalne (utworzone dla wszystkich uczestników ŚBC). Tzw. "śląski" zasób ŚBC przyporządkowany jest do tematycznych kolekcji regionalnych: Dolny Śląsk, Górny Śląsk, Opolszczyzna, Śląsk Cieszyński, Śląsk Czeski, reprezentowane są także "nieśląskie" rejony województwa śląskiego: Zagłębie Dąbrowskie, Region bielsko-bialski i częstochowski. Utworzono także kolekcję dla sąsiadującej z woj. śląskim Ziemi Chrzanowskiej i dla dawnych Kresów Wschodnich. Ponadto zasoby pogrupowane są wg typu dokumentu. Kolekcje instytucjonalne gromadzą publikacje dodane przez poszczególnych uczestników.

W kolekcji instytucjonalnej Biblioteki Śląskiej utworzono szereg podkolekcji, przede wszystkim na potrzeby konkretnych projektów digitalnych. Prezentują one zasoby, na których cyfryzację uzyskano dofinansowanie w ramach programów operacyjnych Funduszy Europejskich i ministerialnych MKiDN Kultura+ i Kultura Cyfrowa. Znajdująca się tam kolekcja GEOHIST prezentuje zasoby pozyskane w ramach projektu *"Śląski Słownik Geograficzno-Historyczny GEOHIST": digitalizacja i poszerzenie dostępu do dokumentów*, dofinansowanego właśnie w ramach programu Kultura Cyfrowa, oraz materiały wcześniej opublikowane w ŚBC przez Bibliotekę Śląską. Do tej kolekcji mogą też być

podpinane dokumenty opublikowane przez inne instytucje. W podkolekcji GEOHIST zastosowano układ geograficzny. Jest on hierarchiczny i odzwierciedla współczesny administracyjny podział województwa śląskiego. Na pierwszym poziomie osobno wydzielono folder *GEOHIST dokumenty skanowane*, gdzie zgromadzono cały zasób dokumentów zdigitalizowanych w ramach projektu. Na tym samym poziomie znajdują się też kategorie administracyjne: województwo śląskie i ułożone alfabetycznie powiaty i miasta na prawach powiatu. Na drugim poziomie, w obrębie powiatów, wydzielono przynależne gminy. Do tak ułożonego schematu redaktor Śląskiej Biblioteki Cyfrowej przydzielał wybrane publikacje tworząc reprezentację dokumentów, których treść ściśle związana jest z obszarem określonym współczesną kategorią administracyjną. By móc przejrzeć dokumenty wybrane dla danego obszaru należy klikać po kolei na ikonę z nazwą BS, a następnie z nazwą projektu GEOHIST. Otrzymamy wówczas wykaz podkolekcji z nazwami powiatów. Klikając w ikonę z nazwą powiatu otrzymamy wykaz gmin. By uzyskać ostateczny wynik należy kliknąć jeszcze na przycisk “przeszukaj kolekcję”, wyświetli się wówczas lista obiektów przypisanych do wybranej kategorii. Jeśli mamy do czynienia z miastem na prawach powiatu, które nie ma podległych gmin, pozostaje jedynie kliknąć przycisk “przeszukaj kolekcję”, by uzyskać ostateczne wyniki. Przycisk ten znajduje się na każdym poziomie schematu i możemy otrzymać wyniki dla każdej wybranej jednostki administracyjnej. Te znajdujące się na wyższym szczeblu (powiaty) wykażą łącznie zasoby swoje i wszystkich niższych poziomów (czyli gmin). Jest to dość długa droga bez skrótów i, niewątpliwie, czytelnik znajdzie te same obiekty szybciej, wpisując po prostu nazwę miejscowości w wyszukiwarkę. Ta metoda da jednak mnóstwo wyników, czasem nie do końca relewantnych. Przegląd kolekcji daje natomiast odpowiedź precyzyjną. Tak skomplikowana struktura nie została jednak stworzona z myślą o przeszukiwaniu jej tą właśnie drogą, czyli od strony interfejsu użytkownika ŚBC. Jest to raczej efekt uboczny celu, jakim było połączenie funkcjonalności map projektu GEOHIST z zasobami Śląskiej Biblioteki Cyfrowej.

Mapy w projekcie GEOHIST, niezależnie od wybranego rodzaju podkładu czy okresu historycznego, który reprezentują, w polu opisu wyposażone są w przycisk (przedstawiający logo) odsyłający do ŚBC. Ikonka przekierowuje na stronę Śląskiej Biblioteki Cyfrowej do podkolekcji GEOHIST, właściwej dla obszaru wybranego na mapie. I tak, przykładowo, jeśli na mapie wybierzemy powiat myszkowski, po kliknięciu logo ŚBC otrzymamy widok ikon z nazwami gmin oraz przycisk “przeszukaj kolekcję”. Można więc od razu wywołać wyniki dla całego powiatu lub przejść do wybranej gminy, klikając jej ikonę. W przypadku całego

województwa lub miasta na prawach powiatu odnośnik przeniesie nas od razu do wyników czyli do listy przyporządkowanych jednostce obiektów.

Do kolekcji GEOHIST wybierano dokumenty różnych typów z wyłączeniem czasopism. Znajdują się tam zatem książki, mapy i plany, ikonografia (pocztówki i fotografie), rękopisy (w tym maszynopisy na prawach rękopisu), w językach polskim lub niemieckim. Do kolekcji nie przydzielano czasopism ze względu na niekorzystny sposób prezentacji, dający ogromną liczbę wyników (w wynikach otrzymujemy niestety wszystkie pojedyncze numery czasopisma zamiast jedynie publikacji grupowej). Do kolekcji przydzielano dokumenty już wcześniej zgromadzone w ŚBC (książki i zbiory specjalne) oraz skanowane w ramach projektu (zbiory specjalne). Wybierano dokumenty o charakterze monograficznym i/lub dużej wartości informacyjnej, ściśle dotyczące obszaru, do którego zostały przypisane. Znakomita większość publikacji należy do domeny publicznej, niewielki procent to dzieła pozyskane w ramach umów licencyjnych. Zasób kolekcji będzie stale powiększany i uzupełniany (w najbliższym czasie o materiały statystyczne). Zasoby dołączane do kolekcji w przyszłości, również przez innych uczestników ŚBC, będą selekcyjonowane, by utrzymać cel jakim jest dostarczenie najwartościowszych informacyjne dokumentów.

Śląska Biblioteka Cyfrowa

Śląska Biblioteka Cyfrowa udostępnia 391 607 obiektów cyfrowych

Przeszukaj zbiory biblioteki...

Wyszukiwanie zaawansowane ?

Widok na ulicę 3-go Maja w Sosnowcu (fotografia 1336 x)

Celem utworzenia ŚBC była i jest prezentacja w Internecie kulturowego dziedzictwa Śląska w jego historycznej i współczesnej różnorodności, publikowanie naukowego dorobku regionu oraz wspieranie działalności dydaktycznej i edukacyjnej

Strona główna | Biblioteka

KOLEKCJE | Kolekcji (13)

- Dolny Śląsk
- Góry Śląsk
- Kresy Wschodnie
- Opolszczyzna
- Region Bielsko-Bialski
- Region Częstochowski
- Śląsk Cieszyński
- Śląsk Czerwony
- Zagłębie Dąbrowskie
- Ziemia Chrzanowska
- Dziedzictwo kulturowe
- Kolekcja morska
- Materiały dydaktyczne i naukowe
- Miscellanea
- Natura Śląska
- Wytwory
- Zbiory biblioteczne
- Publikacje Uczestników

Zasoby ŚBC

Uporządkowane są w kolekcjach i podkolekcjach tematycznych i instytucjonalnych

Biblioteka Śląska

Kolekcje Biblioteki Śląskiej

KOLEKCJE podrzędne Kolekcji (14)

<p>Archiwum rodzinne Jerzego Kukuczki</p>	<p>Biblioteka Otwarta</p>	<p>Kolekcja prywatna I</p>	<p>Projekt "Poszerzenie i usprawnienie dostępu do zasobów ŚBC wraz z ..."</p>	<p>Projekt "Digitalizacja czasopism regionalnych z lat 1887-1939"</p>	<p>Projekt "Digitalizacja publikacji urzędowych wraz z modernizacją SPD"</p>	<p>Publikacje Śląskiego Ogrodu Botanicznego</p>
<p>Publikacje Urzędu Statystycznego w Katowicach</p>	<p>Publikacje Urzędu Statystycznego w Krakowie</p>	<p>Publikacje Urzędu Statystycznego w Opolu</p>	<p>Publikacje Urzędu Statystycznego we Wrocławiu</p>	<p>Projekt "Śląska Internetowa Biblioteka Zbiorów Zabytkowych"</p>	<p>Projekt "Śląski Słownik Geograficzno-Historyczny GEOHIST: digitalizacja ..."</p>	<p>Kolekcje Historyczne Biblioteki Śląskiej</p>

Projekt "Słownik Słownik Geograficzno-Historyczny GEOHIST" - aktualizacja...

Kolekcja GEOHIST

Pierwszy poziom: województwo, powiaty i miasta na prawach powiatu

Drugi poziom: gminy w obrębie powiatów

POWIAT MYŚKOWSKI

Projekt GEOHIST obejmuje: 1. Zdigitalizowanie zasobów ze Zbiórów Specjalnych BŚ i AP w Katowicach, 2. Uszczegółwienie poprzez serwis "GEOHIST" a "Słownik Geograficzno-Historyczny" obejmujące dane geograficzne i historyczne powiatów i gmin woj. śląskiego, 3. "Kolekcję ŚBC GeoHist" umożliwiającą dostęp do cyfrowego zasobu danych w ścisłym powiązaniu z mapami, 4. Aplikację mobilną "Interaktywne mapy Geohist" z funkcjonalnościami z uwzględnieniem danych historycznych dotyczących gmin i miast woj. śląskiego, 5. Aplikację internetową z bazą danych "Kolekcja ŚBC", 6. Zwiększenie dostępności zasobów cyfrowych A. praktyczne zastosowanie serwisu GEOHIST dla edukacji i pogłębienie (dla uczniów) poprzez integrację z Platformą Cyfrową "EduS", 6. Zastosowanie serwisu dla celów naukowych (dla studentów i naukowców), konferencji naukowych, serwisu naukowy EtnoS, 7. Przygotowanie serwisu dla seniorów i osób niepełnosprawnych (dla Integracji). Opieka i aktualizacja w/w zasobów: Instytut Śląski w Katowicach, KŚ, UJ.

Przełącz kolekcję

KOLEKCJE podrzędne | Kolekcje (5)

Mysłki

Koziegłowy

Niegowa

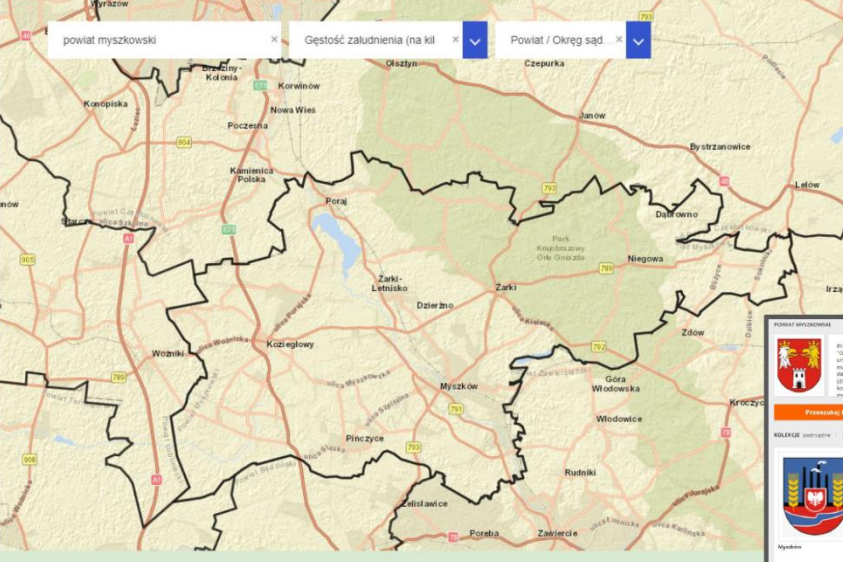

Paraj

Zarki

Powiązanie map GEOHISTu z ŚBC

ZAMKNIJ

Opis / Hierarchia

powiat myszkowski

Odniesienie do Śląskiej Biblioteki Cyfrowej

POWIAT MYŚKOWSKI

Projekt GEOHIST obejmuje: 1. Zdigitalizowanie zasobów ze Zbiórów Specjalnych BŚ i AP w Katowicach, 2. Uszczegółwienie poprzez serwis "GEOHIST" a "Słownik Geograficzno-Historyczny" obejmujące dane geograficzne i historyczne powiatów i gmin woj. śląskiego, 3. "Kolekcję ŚBC GeoHist" umożliwiającą dostęp do cyfrowego zasobu danych w ścisłym powiązaniu z mapami, 4. Aplikację mobilną "Interaktywne mapy Geohist" z funkcjonalnościami z uwzględnieniem danych historycznych dotyczących gmin i miast woj. śląskiego, 5. Aplikację internetową z bazą danych "Kolekcja ŚBC", 6. Zwiększenie dostępności zasobów cyfrowych A. praktyczne zastosowanie serwisu GEOHIST dla edukacji i pogłębienie (dla uczniów) poprzez integrację z Platformą Cyfrową "EduS", 6. Zastosowanie serwisu dla celów naukowych (dla studentów i naukowców), konferencji naukowych, serwisu naukowy EtnoS, 7. Przygotowanie serwisu dla seniorów i osób niepełnosprawnych (dla Integracji). Opieka i aktualizacja w/w zasobów: Instytut Śląski w Katowicach, KŚ, UJ.

Przełącz kolekcję

KOLEKCJE podrzędne | Kolekcje (5)

Mysłki

Koziegłowy

Niegowa

Paraj

Zarki

Agnieszka Magiera

GEOHIST i Encyklopedia Województwa Śląskiego (EWOŚ)

Encyklopedia Województwa Śląskiego (EWOŚ) jest projektem realizowanym przez Instytut Badań Regionalnych Biblioteki Śląskiej przy współpracy ze Śląską Biblioteką Cyfrową. To naukowe wydawnictwo encyklopedyczne powstaje od 2011 roku i realizuje cztery cele: poznawczy, polegający na opracowywaniu materiału i aktualizacji danych o województwie śląskim; integracyjny, polegający na integracji środowiska badaczy regionalnych; edukacyjny, polegający na udostępnianiu informacji na użytek publiczny; promocyjny, polegający na promowaniu województwa śląskiego w przestrzeni publicznej. EWOŚ stale zyskuje na popularności. Najwięcej odwiedzin jest zazwyczaj w okolicach maja, co może mieć związek z sesją egzaminacyjną. Najbardziej popularne hasło to *Górnośląski Okręg Przemysłowy*, później *Ludność województwa śląskiego*. Może to wynikać z faktu, że coraz więcej osób interesuje się bieżącymi wydarzeniami i zjawiskami występującymi w województwie. Obszar badawczy Encyklopedii obejmuje pięć regionów, które reprezentują poszczególne kolory logo EWOŚ: Górny Śląsk, Śląsk Cieszyński i Podbeskidzie, Zagłębie Dąbrowskie i Ziemia Zawierciańska, Ziemia Częstochowska i Ziemia Jaworznicka.

Obecnie Encyklopedia liczy już sześć tomów, przy czym ostatni jest jeszcze na etapie tworzenia. Jednocześnie zbierany jest już materiał do tomu siódmego. Hasła tworzone w ramach Encyklopedii mają charakter naukowy – są pisane przez pracowników naukowych i przechodzą stosowną recenzję, a pod względem znaczenia i wartości dzielą się na trzy grupy: A – hasła podstawowe (około 40 tysięcy znaków), B (około 20 tysięcy znaków) - hasła główne i C (około 10 tysięcy znaków) - hasła epizodyczne. W skład zespołu redakcyjnego wchodzi: redaktor naukowy prof. zw. dr hab. Ryszard Kaczmarek oraz redaktorzy: Anna Kubica, Michał Garbacz i Julia Rott-Urbańska. Teksty są strukturalizowane wewnętrznie według ujednoliconych części i oddawane w postaci maszynopisu i w postaci elektronicznej (standard: Word, czcionka 12, interlinia 1,5 wiersza). Składają się z tytułu (podanego przez wydawcę), spisu treści (opracowanego przez autora), przypisów (obowiązkowe, w wersji minimalnej powinny zawierać dzieła cytowane i przywoływane, np. w odniesieniu do stanu badań, a dodatkowo hasło może zawierać odsyłacze i przypisy zbiorcze), bibliografii (powinna zawierać literaturę standardową na dany temat, nie tylko dzieła cytowane), odniesień do innych źródeł sugerowanych przez autora, źródeł dostępnych elektronicznie i materiału ikonograficznego. Materiały graficzne i źródło najczęściej pochodzą z zasobów ŚBC. Do haseł historycznych dodawane są również tłumaczenia tytułów na język angielski i

niemiecki, a w planach są tłumaczenia całości artykułów. Hasła dzielą się na następujące kategorie rzeczowe: geografia, historia, kultura i sztuka, wyznanie i religie, socjologia, politologia, czasopisma oraz nowa kategoria gminy, powiaty (GEOHIST).

EWOŚ to znakomita pomoc dla nauczycieli, uczniów i osób, które chcą się czegoś dowiedzieć o województwie Śląskim. Od 2017 roku na antenie Polskiego Radia Katowice, w ramach prowadzonego przez redaktor Beatę Tomanek cyklu „Czy to prawda że...”, emitowane są audycje dotyczące EWOŚ, w których udział biorą autorzy i recenzenci haseł.

Jeśli chodzi o kwestię techniczną, to Encyklopedia działa na narzędziach Wikipedii, co pozwala na proste wyszukiwanie haseł za pomocą słów kluczy, a także na dzielenie ich alfabetycznie lub przyporządkowanie do poszczególnych kategorii. Wyszukiwanie haseł jest bardzo proste. Można je wyszukiwać w poszczególnych tomach, do których odsyła strona startowa encyklopedii, a także wpisując słowa kluczowe w wyszukiwarce. O ile hasło zostało opublikowane, na ekranie pojawi się odpowiedni odsyłacz.

Co roku publikowany jest jeden tom, a pierwszy jest również dostępny w wersji PDF. Obecnie trwają prace nad wersją PDF drugiego tomu. Umożliwi to łatwiejsze przeszukiwanie haseł oraz ich ewentualny wydruk.

Budowa hasła wygląda następująco. W lewym górnym rogu znajduje się nazwisko autora, poniżej tom, w którym zostało opublikowane. Następnie jest krótki wstęp, a poniżej spis treści, który ułatwia nawigację. Można np. skupić się na wybranym zagadnieniu i bezpośrednio przejść do, dajmy na to, Zagłębia Dąbrowskiego. Jeśli chodzi o przypisy, znajdują się one na końcu tekstu. Jest to dobre rozwiązanie, ponieważ nie ma wpływu na spójność danego hasła. Na końcu jest też bibliografia, w oparciu o którą został napisany tekst. Osobno zostały podane źródła on-line, by ułatwić czytelnikom dostęp do zdigitalizowanych publikacji.

Przy tworzeniu encyklopedii napotykałyśmy na różne problemy. Pierwszym z nich jest czas – zanim hasło zostanie opublikowane, najpierw przechodzi recenzję, później należy nanieść ewentualne poprawki i opatrzyć je tagami i materiałem graficznym. Wszystko to musi się odbyć przy konsultacji z autorem. Kolejnym problemem jest aktualność. Encyklopedia nie działa na zasadzie materiałów archiwalnych. Działa jak czasopismo, bo hasła pojawiają się w określonych odstępach czasowych, czyli 1 tom na 1 rok, każdy tom posiada swój numer ISBN. Publikacja haseł w Internecie pozwala jednak na aktualizację niektórych danych, np. zmian kadrowych itp. Przykład – redaktor naczelny Dziennika Zachodniego. Poza tym dane statystyczne ulegają przedawnieniu, a linki ze źródeł online przestają działać.

Wszystkie dostępne hasła są odpowiednio tagowane, dzięki czemu w treści można znaleźć odsyłacze do haseł o podobnej tematyce. Baza tagów jest bardzo obszerna i stale uzupełniana. Dzięki projektowi GEOHIST udało się wytworzyć nową kategorię haseł i tagów zarazem: gminy i miasta województwa śląskiego. To pozwala na uzupełnienie bazy miejscowości. Niedawno dodaliśmy 19 haseł dotyczących miast na prawach powiatu: Bielsko-Biała, Bytom, Chorzów, Częstochowa, Dąbrowa Górnicza, Gliwice, Jastrzębie Zdrój, Jaworzno, Katowice, Mysłowice, Piekary Śląskie, Ruda Śląska, Rybnik, Siemianowice Śląskie, Sosnowiec, Tychy, Zabrze, Świętochłowice i Żory. Są to krótkie hasła o podobnej budowie, w których zawarte zostały informacje o typie gminy, powierzchni, siedzibie władzy gminy, liczbie ludności, dzielnicach, wcześniejszych nazwach historycznych oraz o rozwoju administracyjnym. Ta kategoria haseł będzie uzupełniana na bieżąco.

Katowice

ENCYKLOPEDIA WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO
GEOHIST

1. Typ gminy: miasto na prawach powiatu
2. Powiat: Katowice
3. Siedziba władz gminy: Katowice, ul. Młyńska 4 (Śródmieście)
4. Powierzchnia gminy (2018): 165 km²
5. Ludność (2018): 296262
6. Dzielnicasolectwa: Śródmieście, Koszutka, Bogucice, Os. Paderewskiego - Muchowiec, Załęże, Os. Witosa, Osiedle Tysiąclecia, Dąb, Wełnowiec-Józefowiec, Ligota-Panewniki, Brynów-Osiedle Zgrzebnika, Załęska Haldą-Brynów, Zawodzie, Dąbrówka Mała, Szopienice-Burowiec, Janów-Nikiszowiec, Giszowiec, Murcki, Piotrowice-Ochojec, Zarczeczko, Kostuchna, Podlesie
7. Historyczne gminy: Katowice(Kattowitz), Ligota (Elgoth), Podlesie (Podlesie), Załęże (Zalenze), Panewniki (Panewnik), Szopienice (Schoppinitz), Zarczeczko (Zarzytsche), Brynów (Brynów), Rozdzień (Roszdin), Dąb (Domb), Mała Dąbrówka (Eichenau), Bogucice (Bogutschütz), Janów (Janow), Piotrowice (Petrowitz)
8. Rozwój administracyjny: Katowice uzyskały prawa miejskie w 1865 roku, ale pierwsza wzmianka o nich pojawia się w 1598 roku, kiedy utworzono wieś przy działającej od średniowiecza Kuźni Boguckiej (wzmiankowana w 1397r.) na terenie dzisiejszych Bogucic(wzmiankowane w 1360r.). Jeszcze wcześniej powstała miejscowość Dąb (1299). W XIV wieku pojawiają się zapisy dotyczące wsi: Bogucice, Załęże, Szopienice, Rozdzień, Ligota, Jazwie (miejscowość nieistniejąca lub niezlokalizowana). Ze wzmiankowanej w XV wieku miejscowości Uniczowy wyodrębniły się wsie: Zarczeczko, Piotrowice i Podlesie. W 1945 Podlesie i Zarczeczko utworzyły jedną gminę, a ostatecznie zostały włączone – wraz z miastem Kostuchna, którego były częścią od 1973 - do Katowic w 1975 roku. Stare gminy (XIV-XVI w.) Dąbrówka Mała, Rozdzień i Szopienice tworzyły w 1947 roku miasto Szopienice, które stało się częścią Katowic w 1960 roku. Inne miejscowości tworzące dziś miasta powstały kolejno w XVII wieku (Muchowiec, Ochojec, Koszutka), w XVIII (Załęska Haldą, Janów, Murcki), XIX (Józefowiec) oraz na początku XX (Giszowiec i Nikiszowiec). Częścią miasta, po przyłączeniu miasta do Polski stawały się zatem kolejno: Ligota, Brynów, Bogucice, Dąb, Zawodzie, Załęże (1924) Wełnowiec z Józefowcem, Panewniki, Piotrowice, Ochojec (1951), miasto Szopienice, gminy Janów, Giszowiec, Nikiszowiec, Dąbrówka Mała (1959), miasta: Murcki i Kostuchna oraz gminy Podlesie i Zarczeczko (1975), Katowice od 1922 są centrum administracyjnym regionu(obecnie stolicą województwa śląskiego).

Julia Rott-Urbańska

Dydaktyczne znaczenie GEOHIST

Uczeń korzysta z mapy już na etapie nauki w szkole podstawowej. Zarówno na podstawie obrazu rzeczywistości minionej, jak i na odwzorowaniu obrazu dzisiejszego świata, uczeń zaczyna kształtować swój światopogląd i światogląd. Nowa podstawa programowa (2018) z geografii zakłada, że uczeń „interpretuje mapy różnej treści”, a podstawa z historii wskazuje, że pożądane jest „krytyczne analizowanie informacji uzyskanych z różnych źródeł (w tym kartograficznych)”. Zatem w świetle najnowszych dokumentów oświatowych praca z mapą jest ciągle uznawana za istotną umiejętność.

Zazwyczaj zakłada się dwa etapy pracy ucznia z mapą:

- etap I (orientacyjny i informacyjny): zwracamy uwagę na tytuł mapy. Ułatwia on określenie tematu, którym będziemy się zajmować; rozpoznajemy przestrzeń mapy (mapa Polski, Europy, świata itp.);

- etap II (analiza, interpretowanie i wyciąganie wniosków): ustalamy, co na podstawie mapy możemy określić (np. przebieg granic, ruch wojsk, rodzaje gospodarki, różnice w wielkości terytoriów, wielkość miast, itp.) i co możemy z map wywnioskować.

Oba etapy wydają się konieczne przy pracy z mapą GEOHIST. Ze względu na jej złożoność zaleca się jej wykorzystanie na poziomie szkoły ponadpodstawowej. Na lekcjach geografii, gdzie uczeń doskonali *kartograficzne metody przedstawiania informacji geograficznej i podaje przykłady zastosowania różnych rodzajów map*, można program wykorzystać w celu uzyskiwania podstawowych danych takich jak: umiejscowienie danego obszaru (gminy) i jego przynależność administracyjną (powiat, państwo), gęstość zaludnienia, powierzchnię, stopień urbanizacji.

Na lekcji historii w szkole ponadpodstawowej *charakteryzuje zmiany na mapie politycznej Europy i świata*, mapa GEOHIST może się przydać wtedy, gdy nauczyciel chce zilustrować zmieniającą się przynależność administracyjną i państwową danego obszaru w XX wieku. Sprzyjać takiej ilustracji będzie także wskazanie ilości osób deklarujących posługiwanie się danym językiem w danym czasie.

Mapa GEOHIST sprzyja zdecydowanie procesowi nauczania interdyscyplinarnego, podczas którego uczeń może równocześnie poszerzać wiadomości z historii i geografii. Okaże się na

pewno przydatnym narzędziem na zajęciach z edukacji regionalnej, których interdyscyplinarny charakter wpisany jest w założenia pierwotne. Uczeń zainteresowany historią swojej miejscowości, posługując się mapą, może śledzić zmieniające się czynniki społeczno-polityczne.

Mapa GEOHIST jest przydatnym narzędziem dla nauczyciela wykorzystującego metody interaktywne. Uczeń może zaznaczać obszary, wstawiać obiekty, określać odległość między nimi; jednym słowem – może stworzyć własną mapę.

Proponujemy zatem następujące, przykładowe ćwiczenia:

1. Obejrzyj mapę GEOHIST i wypisz informacje, jakie możesz z niej odczytać.
2. Korzystając z mapy w atlasie, porównaj i opisz, jak się zmieniała populacja w Twojej miejscowości w okresie od 1910 roku do 2001. Zwróć uwagę na następujące dane: narodowość, wyznanie, język, struktura zawodowa, alfabetyzacja, wykształcenie. Sformułuj wnioski.
3. Korzystając z mapy, zapisz nazwy pięciu miejscowości, które zmieniły swoją nazwę w ostatnim stuleciu, a pięciu, które nazwy nie zmieniły. Wyjaśnij przyczynę tego zjawiska.
4. Zaznacz na mapie punkt, w którym stykały się granice trzech państw: Niemiec, Rosji i Austro-Węgier. Opisz to miejsce z perspektywy roku 1910 i 2002.
5. Zaznacz na mapie miasto, które rozdziela dziś granica państwowa. Wyjaśnij, jakie były przyczyny i konsekwencje takiego podziału.
6. Zaznacz na mapie miasto, które powstało na pograniczu śląskim –małopolskim. Zaznacz jednym kolorem gminy, które w 1910 roku należały do Austro-Węgier, a innym te, które należały do państwa niemieckiego.
7. Wyjaśnij, dlaczego dzielnica Rudy Śląskiej nosi nazwę Nowy Bytom.
8. Zaznacz na mapie różnymi kolorami obszary województwa, które tworzą następujące regiony: Górny Śląsk, Zagłębie Dąbrowskie, Ziemia Żywiecka. Ziemia Częstochowska.
9. Wybierz jedno z miast na prawach powiatu i opisz proces rozwoju miasta w okresie od 1910 do 2002 roku.
10. Wstaw na mapie Twojego powiatu dziesięć ważnych obiektów o charakterze historycznym, kulturowym, geograficznym.

Mapę GEOHIST w największym stopniu jednak można wykorzystać do pracy z uczniem zdolnym, przede wszystkim zainteresowanym historią naszego regionu (w granicach obecnego województwa). Takim uczniem jest często uczestnik Olimpiady Wiedzy o Górnym Śląsku. Jednym z częstych zadań wybieranych przez ucznia jest opracowanie mapy –trasy wycieczki po ważnych miejscach wybranego obszaru .

W tym roku najpopularniejszymi tematami okazały się dwie propozycje Komitetu Głównego Olimpiady:

1.Dziedzictwo powstań śląskich w przestrzeni mojej miejscowości i najbliższej okolicy.

Odszukaj nazwy ulic, placów, cmentarzy, pomniki i tablice – miejsca upamiętniające trzy powstania śląskie oraz plebiscyt z 20 marca 1921 roku. Sporządź katalog tych miejsc z ich opisem. Opracuj mapę z lokalizacją wszystkich takich miejsc, znajdujących się w miejscowości Twojego zamieszkania lub miejscowości, w której znajduje się szkoła do której uczęszczasz.

2. Szlakiem wydarzeń z lat 1919-1921 w moim regionie (propozycja trasy rowerowej lub samochodowej).

Opracuj jednodniową trasę wycieczki po części Górnego Śląsku, na której zaproszona przez Ciebie osoba z innej części Polski lub z zagranicy będzie mogła poznać co najmniej 5 miejsc związanych z powstaniami śląskimi lub plebiscytem. Uzasadnij dlaczego wybrałeś te miejsca. Sporządź dokumentację fotograficzną proponowanych miejsc (obiektów), dołącz szkic całej trasy.

Narzędzie, jakim jest mapa, pozwala ustalić m.in. przebieg linii granicznej po 1922 roku, ustalić obszar nowych powiatów, czy określić narodowość mieszkańców określonego terytorium. Uczeń może te zadania wykonać posługując się nie wieloma źródłami informacji (mapy, albumy, roczniki statystyczne), lecz właśnie tym jednym – mapą GEOHIST; lub może uznać to źródło jako punkt wyjścia do dalszych badań.

Mapę tę można wykorzystać przy opracowywaniu wszelkiego rodzaju tras turystycznych poprzez nanoszenie na nią obiektów ważnych ze względu na założony cel wycieczki (np. miejsca pamięci narodowej, czy pomniki przyrody) i jednocześnie określanie długości trasy i czasu jej przejazdu. Może to też być mapa miejsc pamięci ważnych dla danej gminy, miejsc

pamięci w znaczeniu terminu **Pierre'a Nory** (*leslieux de memoire* - przypis), nietożsamy z miejscami instytucjonalnie uznanymi za historyczne miejsca pamięci narodowej. Służyć one mogą także jako podstawa do stworzenia mapy będącej podstawą dla przewodnika po geografii kulturowej regionu (**Rybicka-przypis**)

Mapę GEOHIST można zatem zarekomendować jako przydatną pomoc dydaktyczną zarówno dla ucznia na lekcjach geografii, historii czy edukacji regionalnej, jak również w czasie pracy z uczniem zdolnym przygotowującym się do konkursu.

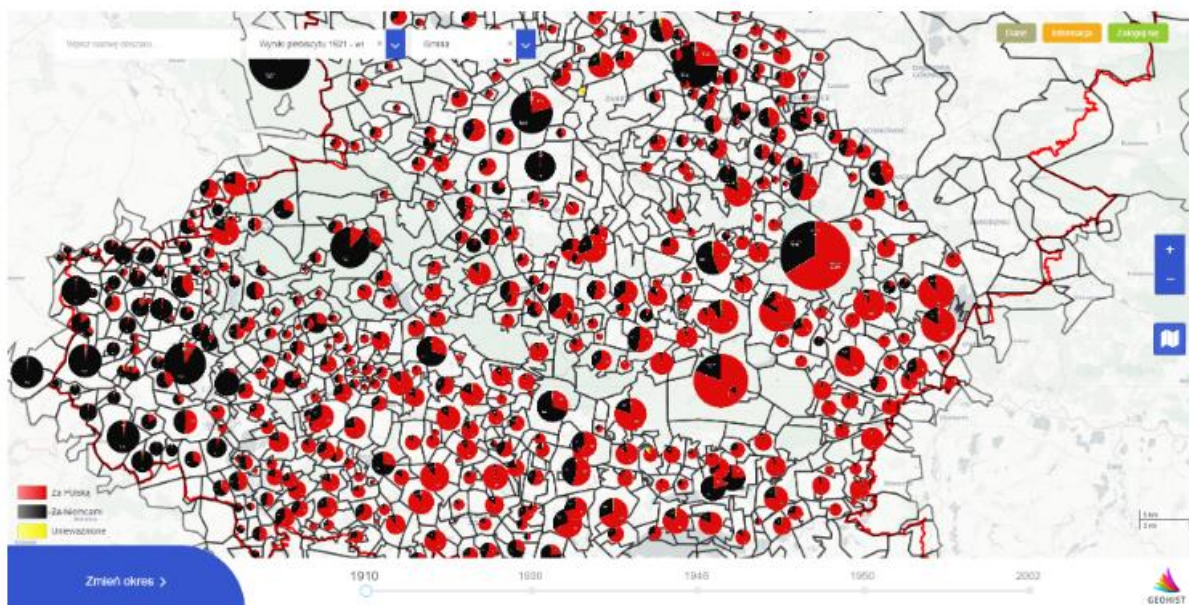
Krystian Węgrzynek

GEOHIST i Eduś

Jednym z zadań Instytutu Badań Regionalnych Biblioteki Śląskiej jest opracowywanie i przygotowywanie materiałów o charakterze edukacyjnym. Tak właśnie narodził się jeden z projektów, Platforma Edukacji Regionalnej „Eduś”, gdzie znajdują się multimedialne materiały edukacyjne przeznaczone dla uczniów i nauczycieli z województwa śląskiego. Projekt kierowany jest do młodzieży w przedziale wiekowym 12-18 lat. Eduś, oprócz tematów obejmujących całe województwo, zawiera również odrębne grupy tematów przyporządkowanych do wyraźnie odmiennych od części górnośląskich obszarów.

Mając świadomość, że nauczanie o regionie nie jest powszechne, założyliśmy, że nauczanie będą korzystali z poszczególnych elementów publikowanych na Eduś z pełną swobodą. Cele nauczania i treści były tak dobierane, by przy realizacji klasycznych przedmiotowych lekcji można było wzbogacić je i rozwinąć o przykłady z bliskiego otoczenia uczniów. Eduś dostarcza nauczycielowi (ale także uczniom i rodzicom) propozycje poszerzenia wiedzy i umiejętności o zagadnienia regionalne, dlatego nie ma konieczności realizacji wszystkich proponowanych na platformie tematów. Zasadniczą cechą portalu jest pełna dowolność wyboru zarówno przedmiotów, jak i fragmentów przygotowanych zagadnień. Jesteśmy również świadomi obszerności poszczególnych tematów, ale zakładamy możliwość samodzielnej selekcji informacji przez nauczyciela i uczniów.

Najnowszym projektem, znacznie bardziej skomplikowanym technicznie i merytorycznie, jest GEOHIST, który ma na celu udostępnianie historycznych danych statystycznych oraz zasobów cyfrowych dla celów edukacyjnych i naukowych. Projekt zakłada prezentację pełnej struktury społecznej ludności mieszkającej w granicach obecnego województwa śląskiego w czterech cięciach czasowych, obejmujących okres od 1910 do 2012 roku. Każde cięcie czasowe prezentuje, w oparciu o historyczne mapy, odpowiedni podział administracyjny (z uwzględnieniem podziału na historyczne prowincje, kraje i gubernie oraz byłe i współczesne województwa, powiaty i gminy). Oprócz ułatwienia dostępu do unikatowych dokumentów umożliwi on także stworzenie oryginalnej bazy danych statystycznych (socjodemograficznych) z ich wizualizacjami w postaci interaktywnej mapy, prezentującej dane z 1910, 1930, 1950 i 2002 roku.

Infografika z wynikami plebiscytu na Górnym Śląsku prezentowanymi na siatce gmin z 1910 roku w portalu GEOHIST ([Odnosić do infografiki](#))

Instytut Badań Regionalnych Biblioteki Śląskiej w Katowicach (materiał pochodzi z portalu GEOHIST www.geohist.ibrbs.pl)

Anna Kubica

Oceny projektu (fragmenty)

Dr hab. Sławomir Sitek

Uniwersytet Śląski, Katowice

Ostatecznie projekt można uznać za bardzo cenną inicjatywę, która posiada realne znaczenie i dużą użyteczność. Aplikacje dają szansę na znaczne upowszednienie i zwiększenie częstotliwości korzystania z materiałów historyczno-geograficznych, zarówno na polu naukowym, jak i dydaktycznym. Niewątpliwym atutem bazy – wynikającym już z samego tytułu, jest połączenie danych historycznych z ich przestrzenną prezentacją. Z racji retrospektywnego charakteru, projekt posiada pewną użyteczność względem badań utylitarnych, wspomagających proces zarządzania np. przy opracowaniu dokumentów strategicznych.

Dr hab. Bogumił Szady

Zakład Atlasu Historycznego Instytut Historii PAN

Całość aplikacji jest łatwa w obsłudze i dość intuicyjna, co z pewnością wpłynie na jej dobrą percepcję przez użytkowników portalu. Stworzony system daje duże szanse rozwojowe, zarówno w zakresie pogłębiania treści i ich uszczegółowienia dla wieku XX, jak też rozwoju w czasie poprzez sięgnięcie do czasów dawniejszych – wiek XIX może stanowić tutaj znaczące wyzwanie. [...] Całość przedsięwzięcia, a w szczególności idea połączenia poprzez przestrzeń geograficzną zasobów cyfrowych dotyczących historii, kultury i społeczeństwa regionu, oceniam jako oryginalną, unikatową w skali kraju i wartą rozwijania.